

**Транскрипт аудио записа са
главног претреса од 12.06.2019. године**

Председник већа: Добар дан. Седите.

Констатује се да председник већа отвара заседање у кривичном предмету К-По₂ 8/17 против окривљеног Максимовић Далибора због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 у вези члана 22 КЗ СРЈ, по оптужници Тужилаштва за ратне злочине КТО број 4/16 од 14.04.2016. године.

Веће суди у неизмењеном саставу.

Максимовићу јел` ви то имате жваку? А не, учинило ми се.

Констатује се да су на главни претрес приступили:

- заменик тужиоца за ратне злочине Бруно Векарић,
- оптужени Далибор Максимовић,
- бранилац окривљеног адвокат Ненад Петрушић,
- пуномоћник оштећених адвокат Марина Кљајић.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се главни претрес одржи и настави у фази доказног поступка.

Главни претрес је јаван.

Врши се аудио снимање главног претреса и препис тонског записа главног претреса биће саставни део записника о главном претресу.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

На основу члана 405 ЗКП врши се увид и читају се:

-изводи из казнене евиденције Одељења за аналитику за ПУ Београд И број 235.2.1/3405 од 06.03.2018. године и Управе криминалистичке полиције Министарства унутрашњих послова Републике Српске број 02/1-2-234-176/18 од 06.03.2018. године:

- потом у предмет Опћинског суда у Живиницама број предмет П-43/96,
- извод из матичне књиге умрлих за Салкић Назу Опћине Тузла,
- извод из матичне књиге умрлих за Салкић Хатице Опћине Сребреница,
- потом се врши увид и у предмет Опћинског суда у Тузли број предмета 320Б3500419, као и у предмет Опћинског суда у Тузли број предмета 320Б3500219.

Чисто рајашњења ради, извештај из КЕ то не морам да разјашњавам, предмет Опћинског суда у Живиницама то је предмет који се односио на Омера Салкића који смо прибавили давно али нисмо извршили увид чекајући да добијемо ова два предмета која су још остала из Тузле, па смо добили та два предмета која су стигла из Тузле који се односи на Хусу Салкића и Салкић Незира па смо и у та два извршили увид, дакле у три та такозвана Р списка. Извршен је увид и у извод из матичне књиге умрлих за ова два сведока Салкић Назу и Салкић Хатицу то су два сведока које је суд позвао по службеној дужности међутим оне су у међувремену умрле, дакле то је тај извод.

Ајте пре него што питам за даље, остао је предлог пуномоћника, па је суд донео

Р Е Ш Е Њ Е

да се одбија предлог да се уради медицинско вештачење сведока ВС1 као и предлог да се у доказном поступку изврши увид у судско-психијатријски налаз и мишљење сведока ВС1 др Снежане Жунић Попов специјалисте судске психијатрије и психолога Сање Букумировић.

Ради се о доказним предлозима који су предложени мислим тако сте ви то и навели, ради евентуалног усвајања односно одлучивања о висини имовинско-правног захтева. Што се тиче овог одбијеног предлога да суд обави медицинско вештачење суд налази да би то допринело непотребном одуговлачењу овог поступка без обзира што је тај поступак и потрајао дуже него што је требао имајући у виду да смо тражили ове списе из Тузле, а овај приватан налаз и мишљење нисмо прихватили као доказ, то је иначе и пракса суда то знате и сами да се једино судски одређено односно наређено вештачење изводи као доказ. То је што се тога тиче.

Моје питање сада, ја се надам да сте имали у виду, да сте извршили увид у ове списе, да ли неко ту има нешто да примети, да дода? Само, нисте нам рекли ништа, односно рекли сте нам али...

Адвокат Ненад Петрушић: У ствари, тужилац прво.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Нема ништа, немам ништа да приметим.

Председник већа: Пуномоћник јел` имате ви нешто да приметите, нешто да...
Не. Ви?

Адвокат Ненад Петрушић: Немам ништа да приметим у односу на овај спис 7/18 али ...

Председник већа: Који сад 7/18?

Адвокат Ненад Петрушић: Овај спис, овај спис...

Председник већа: Кажите нам за кога само па ће нам лакше бити?

Адвокат Ненад Петрушић: Не, не, овај спис предмета пред овим већем...

Председник већа: Аха, да, да, да.

Адвокат Ненад Петрушић: Са бројем КПо2 чини ми се да је 7/18 немам ништа...

Председник већа: 8/17.

Адвокат Ненад Петрушић: 8/17 јесте, немам ништа да приметим, нити у односу на списе који су у међувремену пристигли од стране ових судова у Босни и Херцеговини, али оно што износим као предлог одбране пре почетка данашњег главног претреса...

Председник већа: Који је почео у ствари већ.

Адвокат Ненад Петрушић: Да, који је почео, али пре него што почнете и са извођењем радњи, одбрана имајући у виду да се пред овим судом је ступила на правну снагу оптужница 1/19 против Максимовић Далибора овде оптуженог одбрана предлаже да се споји тај предмет и да се убудуће води јединствен поступак. Ја сам потпуно свестан чињенице да је овај поступак пред вама у својој самој завршној фази дакле да се може окончати данас, али ја износим тај предлог па Ви ћете у сваком случају одлучити.

Председник већа: Да. Тужиоче.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Ја се противим овом предлогу у сваком случају из више разлога. Дакле, прво не ради се о истом кривичном-правном догађају ни временски ни просторно, друго из разлога нецелисходности и економичности, дошли смо до завршне речи што кажете већ се то продужило доста и мислим да би овај заиста још када би се то спајало дошло до бар још једно годину и по дана суђење. Друго, желео бих да дам и неке примере из праксе ове наше, овог суда, на пример случај Драгане Ђекић која је дакле и у Штрпцима и пре тога у Скочићу, затим Станка Вујановића, тада се нису спајали ти поступци а радило се отприлике о сличној ситуацији као што је ова.

Председник већа: Добро. Хвала. Колегинице, мислим пуномоћник.

Пуномоћник оштећених адвокат Марина Кљајић: Да, такође се противим овом предлогу, наине ми завршну реч одлажемо више од годину дана и мислим да би било крајње нецелисходно, а посебно из угла жртава јер и они имају право на суђење у разумном року и правично суђење, а са овим би све било то само не у односу на њих, правично суђење. Наине, овде ми немамо ситуацију као што имамо у предмету Ћушка, где имамо спајање оптужених за злочин у Љубенићу са осталима, то је логично, зато што имамо једну групу која чини компактну целину са осталим оптуженима, међутим овде ми имамо две потпуно одвојене ствари тако да бисмо страховито много изгубили на времену, а са друге стране чисто процесно-правно гледано што имате више догађаја више детаља предмет се усложњава и самим тим приликом одлучивања и по жалбама ти већи обимнији предмети увек улазимо мало и на терен ризика лакшег укидања и враћања на поновни поступак. Сад замислите да после 3 године, 4, ми дођемо да се укине предмет и да се вратимо на ову причу коју смо почели пре неколико година и због тога се противим.

Председник већа: Добро. Будите ту 2 минута.

Јесте рекли 1/19, ја би реко да је био први ове године 1/19. Ево овако.

Веће је донело

Р Е Ш Е Њ Е

Одбија се предлог за спајање поступака дакле овог поступка сада где смо током главног претреса, као и поступка који се води пред истим оптуженим под бројем 1/19 коме чак суди ово исто веће.

Потпуно су разумљиви разлози свих страна одбране, једноставно окривљени има право да му се суди једновремено, има право да му се изрекне једна казна, опет с друге стране и тужилац је у праву својим аргументима, а нарочито су нам се аргументи, аргументи пуномоћника су онако некако, без увреде за тужиоца, нај некако рационалнији и заиста је то нешто што је одлучило веће да ми одбијемо овај предлог за спајање без обзира што је он потпуно како бих рекао рационалан, при чему не губи право окривљени наравно не улазим у то каква ће одлука бити у овом предмету, каква ће одлука бити у оном другом предмету али у случају неповољне одлуке у оба предмета не губи право за спајање, на спајање казни у неправом понављању кривичног, већ то да вас не опетерећујем тиме. Оно што је суд имао једну другу дилему чим се појавио тај други предмет, али ту нам је па помогао, наравно и ми смо то видели али својим аргументима и заменик тужиоца да се не ради о истом кривично-правном догађају, простор је ту негде што би рекли али није то тај простор, дакле не долазимо на терен могућег проблема везано за неке околности које би могле бити од значаја за утврђивање кривице ајте даље да не причам. У сваком случају суд је тај предлог одбио.

Моје питање, да ли има примедби на изведене доказе и да ли има нових предлога у допуну доказног поступка? Тужиоче.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Не.

Председник већа: Ви немате? Немате ни Ви. Одбрана нема, добро. Само пре него што објавим да је доказни поступак завршен нећете имати неких интервенција на оптужници? Не.

Председник већа објављује доказни поступак је завршен.

Е данас ће бити оваква ситуација, имајући у виду одређене техничке околности тужилац ће изнети данас завршну реч, ја не знам колегиница јел` имате, морам да вас питам да ли имате пуно и ви и тужилац ето морам да вас питам, па сад Ви, без обзира на...

Заменик тужиоца за ратне злочине: Уважени суде, између 35 и 45 минута је моја завршна реч.

Председник већа: Добро. А Ви колегинице? Краће. Добро. Онда ће дакле ова страна изнети завршну реч, а ви ћете у септембру, технички су разлози у питању у сваком случају имаћете прилике и да видите завршне речи једне и друге стране и биће вам тада једноставније, а онда одмах у септембру у неком моменту ће бити и објављивање ове пресуде. Ето тако стоје ствари и још једна ствар везано за ово спајање да не пропустим, а која је техничке природе, ми сад не би ни могли да спојимо него

бисмо морали да припремно рочиште које је већ заказано да одржимо па да уђемо у главни претрес па тек у том неком моменту да спајамо, а онда би овај поступак стајао. Добро.

Дакле председник већа објављује

ДОКАЗНИ ПОСТУПАК ЈЕ ЗАВРШЕН

Председник већа даје завршну реч заменику тужиоца за ратне злочине, пуномоћнику оштећене, браниоцу и оптуженом.

ЗАВРШНА РЕЧ

Изволите заменичке тужиоца за ратне злочине.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Хвала поштовани суде. Поштовани суде, остајем у целини при оптужници и сматрам да је у спроведеном доказном поступку утврђено да је оптужени починио кривично дело за које се терети и предлажем да у односу на њега донесете осуђујућу пресуду.

Кривично дело за које се оптужени терети је ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 у вези са чланом 22 КЗ СРЈ, а не КЗ СФРЈ, односно основног КЗ-Кривичног законика због обавезе примене блажег закона за извршиоца. Ово кривично дело врши онај ко кршећи правила Међународног права за време оружаних сукоба нареди или изврши неко од алтернативно одређених радњи извршења кривичног дела која су таксативно наведена у овом законском члану. Конкретно тужилац терети Далибора Максимовића за убиство четири цивилна лица и силовање једног лица. У току главног претреса обе стране су пред вас изнеле доказе на основу којих ви сад треба да донесете одлуку. То је наравно тежак посао посебно у ситуацији када се суди за кривична дела која су се десила пре 25 година можда и нешто више. Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије ће данас изнети свој став да у овом предмету треба указати поверење аргументима које смо ми изнели, дакле тужилаштво, оштећеној, сведоцима оптужбе и стога ћемо вас подсетити на доказе на којима се таква аргументација и заснива.

На основу доказа Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије моћи ћете ван сваке разумне сумње донети правичну и закониту одлуку за коју верујемо да ће бити одлука којом се оптужени оглашава кривим. Обавеза тужиоца је пре свега била да током главног претреса изведе доказе о постојању битних обележја кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ за које се терети оптужени. Није спорно да је извршење овог кривичног дела са аспекта Међународног уговорног права, Међународног обичајног права и општих принципа Међународног кривичног права представљено кривично дело инкриминисано је у време..., самим тим и повлачи кривичну одговорност за учињење истог у време извршења кривичног дела. чланом 3 став 1 тачка а IV Женевске конвенције о заштити цивилних особа за време рата од 12. августа `49. године прописано је да су цивили лица која не учествују непосредно у непријатељствима подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје као и лица онеспособљена за борбу услед болести, рањавања, лишења слободе или било ког другог разлога. У том циљу забрањени су и убудуће се забрањују у свако доба и на сваком месту према горе наведеним особама следећи поступци, повреде које су наносене животу и телесном интегритету, нарочито све врсте убиства, сакаћења, свирепости и мучења, повреде личности и достојанства нарочито увредљиви и

понижавајући поступци. Чланом 27 став 2 IV Женевске конвенције о заштити цивилних особа за време рата од 12. августа `49. године прописано је - жене ће посебно бити заштићене против сваког напада на њихову част, а нарочито против силовања, принуђивања на проституцију и против сваког напада на њихову стидљивост.

Поштовани суде, сматрамо да смо суду предочили довољно доказа којим се потврђује постојање следећих општих обележја конкретног кривичног дела да је у конкретном случају постојало кршење правила Међународног хуманитарног права, у инкриминисаном периоду постојао оружани сукоб, да постоји веза између радњи оптуженог и оружаног сукоба, да је кривично дело почињено против особа које нису активно учествовали у непријатељствима. Што се тиче кршења Међународног хуманитарног права оптужница у овом предмету заснива се на члану 142 КЗ СРЈ у вези са заједничким чланом 3 Женевске конвенције, који члан одражава темељне хуманитарне принципе на којима су засноване Женевске конвенције у целини. Заједнички члан 3 је део међународног обичајног права и сва дела набројана у конвенцији представљају озбиљна кршења Међународног хуманитарног права које повлаче индивидуалну кривичну одговорност починиоца. Ове чињенице препознаје не само теорија већ и пракса изражена кроз пресуде Међународног кривичног суда за бившу Југославију Хашког трибунала. Навео бих само неке, Одлука о надлежности у предмету Тадић - Параграф 89, пресуда жалбеног већа у предмету Челагић - Параграф 143 и Параграф 167, пресуда претресног већа у предмету Блашкић - Параграф 176, Одлука жалбеног већа у предмету Тадић по интер мониторинг жалби одбране на надлежност суда из 1995. - Параграф 70. Сматрамо да извршење конкретног кривичног дела недвосмислено представља озбиљно кршење Међународног хуманитарног права.

Постојање оружаног сукоба у току самог главног претреса није било и није оспоравана чињеница да постоји унутрашњи међународни оружани сукоб на подручју БиХ између Армије Босне и Херцеговине и Војске Републике Српске, сматрамо да се око овог елемента кривичног дела не треба дуже задржавати и да су око ове чињенице сагласне обе стране у поступку. Несумњиво је да такав сукоб постојао у БиХ још априла 1992. године, да је трајао све до 1995. године, да су протагонисти оваквог сукоба биле оружане формације на страни српског, божњачког и хрватског народа, а за време оружаног сукоба на територији Општине Братунац између Војске Републике Српске и Армије БиХ. Овакав став потврђује међународна судска пракса па се тако у пресуди Апелационог већа Међународног кривичног суда за бившу Југославију у предмету Тадић наводи да оружани сукоб постоји свуда ако се прибегло оружаној сили између држава или продуженом оружаном насиљу између власти, организовање оружаних група или пак између таквих група унутар једне државе.

Поред тога постојање оружаног сукоба на подручју БиХ укључујући и подручје Општине Братунац у којој је Реповац и Глогова, територијално припадају, доказано је не само утврђеним чињеницама из пресуде Међународног кривичног суда већ и исказима саслушаних сведока. Подсећамо вас на делове исказа сведока Салкић Зумре и Салкић Зухре која појашњава да су због пуцања и гранатирња њиховог села били принуђени да напусте свој дом у коме су раније живели, а сведок ВС1 такође наводи да се пуцало и да су падале гранате.

Указао бих нарочито на праксу Међународног кривичног суда за бившу Југославију према којој, а то и наш закон препознаје, дакле према члану 142 КЗ СРЈ, а и према одредбама члана 3 Женевске конвенције није нужно да карактер сукоба чак и буде утврђен, Конвенција се примењује тамо где су испуњени следећи услови, да повреда представља кршење Међународног хуманитарног права, да се ради о тешкој или озбиљној повреди којим се за жртве налазе тешке последице, да је одредба обичајне природе и да повреда обухвата индивидуалну одговорност починиоца. Практика

Међународног кривичног трибунала говори слично, па она указује на то да је довољно да су злочини за које се оптужени терети или тесно повезани са непријатељствима који су се догађали на другим деловима територије које су биле под контролом страна у сукобу. Имамо неколико и примера одлука жалбеног већа у предмету Тадић - Параграф 70, пресуда претресног већа Челебићи - Параграф 193 до 195, пресуда претресног већа у предмету Налетелић и Мартиновић - Параграф 177. Дакле не тражи се уско узрочно-последична веза између оружаног сукоба и почињеног злочина већ да је постојање оружаног сукоба у знатној мери утицало на способност починиоца да почини злочин, његову одлуку да га почини на начин почињења и на циљ са којим је он почињен. Другим речима, у конкретном случају управо је постојање оружаног сукоба на ширем подручју Братунаца омогућио оптуженом Максимовић Далибору да носи униформу и оружје, да се слободно креће на територији под контролом војске којој је припадао и да у крајњој консеквенци застраши и изврши насиље над припадницима оног народа који се у таквим околностима налази у ситуацији потпуне безизлазности, беспомоћности, односно према људима који ничим нису представљали опасност за њега или његове ближње.

Напомињем да је кризни штаб Општине Братунац донео наредбу о општој мобилизацији 16. априла 1992. године број 01-07-92, а мобилизација у Милићима потврђена је на основу исказа сведока, а и окривљеног. Указујемо на везу између оптуженог и оружаног сукоба, дакле он је припадао снагама Милићке бригаде у оквиру Војске Републике Српске у инкриминисаном периоду, тужилаштво је прибавило и уложило оверене копије јединичних матичних картона, те оверене фотокопије образац ВОБ 8 за окривљеног уз допис Одељења за општу управу у Милићу од 02.02.2015. године, па тако из њих следи да је осумњичени био припадник Војске Републике Српске и то од 06.04.`92. до 01.12.`92. године Војна пошта 7296 Милићи, затим за период 27.09.`94. до 06.11.`95. Војна пошта 7296 Милићи, за период од 07.11.`95. до 21.03.`96. године Војна пошта Милићи, за период од 22.03.`96. до 03.06.`96. године Војна пошта 7296 Милићи.

На основу ових чињеница може се извести неспоран закључак да је осумњичени био припадник Милићке бригаде Војске Републике Српске, како дана 06.04.`92. године тако и почетком маја месеца `92. године дакле у критичном периоду. Ове наводе је и сам окривљени потврдио у изношењу своје одбране.

Желео бих нешто да кажем о статусу жртве, дакле која нема активну улогу у непријатељствима према заједничком члану 3 Женевске конвенције, дакле у време изршења кривичног дела оштећени Салкић Хусо, Салкић Незир и Салкић Омер, Шаћировић Мујо као и ВС1 и ВС2, то се не ставља окривљеном на терет, су били цивили и тиме су особе заштићене по Међународном праву. Нису били наоружани, нису били униформисани нити су на било који начин учествовали у непријатељствима. Бавили су се свакодневним уобичајеним пословима онолико колико су допуштале ратне околности.

Што се тиче убиства као радње извршења значи она се заснива на заједничком члану 3 Женевске конвенције из `49. године која забрањује да према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима подразумевајући ту припаднике оружаног снага које су положили оружје и лица која су онеспособљена за борбу услед болести, рањавања, лишења слободе или било ког другог узрока, поступаће се у свакој прилици човечно без икакве неповољне дискриминације засноване на раси, боји коже, вери или убеђењу, полу, рођењу или имовном стању или било ком другом сличном мерилу. У том циљу се забрањују у свако доба и у сваком месту према напред наведеним лицима поступци који се наносе животу или телесном интегритету нарочито све врсте убистава, сакаћења, свирепости и мучења.

Далибору Максимовићу се ставља на терет да је прво, под 1) дана 09.05.`92. године у поподневним сатима у месту Реповац Општина Братунац обучен у маскирну

униформу и наоружан аутоматском пушком заједно са још неколико непознатих припадника Војске Републике Српске из групе заточених цивила бошњачке националности издвојио заробљене цивиле Салкић Хусу, Салкић Незира и Салкић Омера, одвели су их иза паркираног камиона шлепера, након чега су из непосредне близине из аутоматских пушака пуцали и њих лишили живота, и док је Салкић Хусо још давао знаке живота затим је Максимовић пришао и ножем га је преклао.

Истог дана око 14,00 часова у месту Глогова заједно са непознатим и неидентификованим припадником Војске Републике Српске путничким возилом кретао се иза аутобуса предузећа „Вихор“ из Братунца којим је управљао Млађеновић Јефто, који је стао ради преузимања сведока ВС3 и њено троје деце, док је за њима ишао њен супруг Шаћировић Мујо и у намери да уђе у аутобус Максимовић изашао из путничког возила из аутоматске пушке испалио рафал у правцу Шаћировић Мује који је на лицу места преминуо.

Истог дана у месту Реповац са непознатим припадником Војске Републике Српске, противзаконито је затворио сведокињу ВС1 наредио јој да уђе... ВС1 и ВС2 наредио да уђу у путничко возило да би потом одвели у шуму изнад Милића, где је силовао сведокињу ВС1, да би затим држали у ропству претећи да ће их убити ако не буду поступале по његовим наређењима, па је тако сведокињу ВС1 одвео у своју кућу у месту Милићи, закључао у собу на спрату куће и у току ноћи улазио у собу и поново је силовао, да би наредног дана 10.05.`92. године око 09,00 часова пустио да оде у правцу аутобуске станице у Милићима.

Што се тиче тачке 1 оптужнице сведок Салкић Зумра у целости остаје код исказа датог у истрази, потврђује да је 09.05.`92. године док се са осталим цивилима налазила у кући свог девера Рецима Салкића чула српског војника који их је позвао да изађу из куће сви напоље, по изласку видела је већи број униформисаних и наоружаних војника, након чега су наредили да иду према асфалту, да стану на аутобуску станицу у месту Реповци. Поступајући по наредби упутили су се до аутобуске станице, када су стигли, када су тамо стигла двоја кола једна бела друга црвена, из једног аутомобила изашла двојица њој непознатих војника један од њих је био млађи око 20 година, средње висине, мало подебео, имао црвену мараму око главе и који су наредили Салкић Незиру, Салкић Омелу и Салкић Хуси да стану иза камиона хладњаче, добро је видела да војник са црвеном марамом око главе изненада почео пуцати у њиховом правцу и тако их лишио живота, једном преживелом који је давао знаке живота Салкић Хуси пришао је и заклао га, то није смела да гледа, али је непосредно после тог чина погледала и видела како поменути војник са црвеном марамом брише нож. Након што је дошао аутобус мештани су се укрцали у аутобус, отишли у место Хранча где је аутобус зауставио како би ушли Шаћировић Мујо и његова супруга са малолетном децом, док је у аутобус улазила „ВС3“ и њена малолетна деца њеног супруга Мују убија исти војник. Овог војника сведокиња је и препознала на представљању фотографија.

Сведок Салкић Зухра у целости остаје при исказу датог у фази истраге потврђујући да је дана 09.05.`92. године у јутарњим сатима чула пуцње према њиховим кућама у селу Хранча у коме је живела, са својим ћеркама се упутила у кућу Неџиба Салкића јер је наводно се тамо осећала сигурном, у тој кући затекла друге мештане села Хранча. Након што је престала пуцњава изашли су из куће и тада је видела већи број наоружаних војника који су неки имали обележја на телу и лицу, чарапе на главама. Овом приликом војници су извршили претрес куће, вређали су их погрдним речима, наредили су им да се упуте према аутобуској станици, док су стајали на аутобуској станици војник са црвеним повезом омотаним око главе наредио је Салкић Цемалу и Салкић Хамеду да уђу у возило којим је управљао још један други војник, одвезли су их у правцу Коњевић Поља стим да јој је познато да су ова лица убијена и након рата

пронађена. Такође је потврдила да се војник са црвеном марамом око главе недуго затим поново истим возилом вратио претећи да ће их побити и поклати, да би потом наредили да Салкић Незир, Салкић Омер и Салкић Хусо стану уз камион хладњачу, када је војник са марамом репетирао пушку испалио рафал у правцу њих, тако да су сва тројица попадала на земљу, а потом је пришао њиховим телима и када је други војник рекао да је Салкић Хусо жив тада војник с марамом око главе прилази Хусином телу и тог часа, није смела гледати догађај али је добро видела кад тај војник брише крвав нож о траву. Након тога дошао је аутобус у који су ушли заједно са осталим мештанима и доласком у место Хранча аутобус се зауставио како би примио ВС3 и њеног мужа Мују и троје малолетне деце. Међутим видела је овог војника који је претходно убио ове цивиле како пуца у Мују Шаћировића. Оно што је остало упечатљиво из ових сведочења је она реченица „те очи никад нећу заборавити“, рекла је једна од ове две сведокиње и „увек ћу моћи... увек ћу се тога сећати“.

Сведок Салкић Менсур изјавио је да је окривљени убио поменуте цивиле и то је поткрепљено исказима сведока Салкић Зухре, Салкић Нермина, сведока ВС1 и ВС2 који су непосредни очевидци догађаја. Такође је алтернативно и препознао окривљеног.

Тачка 2 оптужнице дакле из исказа сведока Млађеновић Јефте произилази да је почетком маја месеца `92. године живео у својој породичној кући у Братунцу, радио у предузећу „Вихор“ као возач аутобуса, овај сведок надаље истиче да је у мају месецу добио позив од њиховог отправника диспечера да дође у аутобуску станицу Братунац, те када се јавио у аутобуску станицу код диспечера речено му је да треба да оде у Реповац и да одатле, да одведе жене, децу и старце одатле. Доласком у месту Реповац зауставио је аутобус на аутобуској станици, отворио врата од аутобуса и народ је почео да улази у аутобус. Док је још увек био на аутобуској станици дошло је једно возило не сећа се које марке и боје је било из ког су изашла двојица мушкараца били су у цивилној одећи један од њих је имао црвену мараму на глави. Речено му је да иде у Коњевић Поље док су све време са њим били и војни полицајци. Први пут су се зауставили у месту Хранча, који су му тада рекли да ће на путу према Глоговој сустићи две жене, једног мушкарца и двоје, троје деце, те војни полицајци из пратње рекли су да мушкарце не смеју пуштати у аутобус. Кад су кренули након неких 500 метара видео је две жене и мисли да је било троје деце како се крећу левом страном пута, тако да је зауставио аутобус код њих да могу ући, када су жене и деца ушли у аутобус видео је једног мушкарца кога је зауставио војник са црвеном траком око главе који га је одгурнуо од аутобуса и у њега испалио рафал. Ову чињеницу потврдили су и сведоци Јашаревић Мејра, Брчиновић Менсура, сведок ВС1, ВС2 и ВС3.

Што се тиче тачке 3 оптужнице из исказа сведока ВС1 произилази да је дана 09. маја `92. године у месту Реповци требала да уђе у аутобус који је возио жене и децу у Кладањ, када су се појавила два војника од којих је један...од којих је за једног сазнала да се зове Дачо. Нису дозволили да она и сведок ВС2 уђу у аутобус него су им наредили да уђу и иду са њима у путничко возило власништво „Боксита“. Кретали су се иза аутобуса и зауставили се у месту Глогова када је осумњичени Дачо изашао из аутомобила са аутоматском пушком у руци и отворио рафал из пушке и тако лишио живота Шаћировић Мују који је остао да лежи на путу. Након тога су наставили вожњу и дошли до шуме која је удаљена од Милића, када је осумњичени Максимовић Далибор звани Дачо извео сведока ВС1 одвео је у шуму, док је други војник исто тако одвео сведока ВС2 тако да је од овог места сведок ВС1 није могла видети сведока ВС2 и обрнуто, а исто тако није могла видети ни тог другог војника. Тада је Дачо наредио да се скине, на шта је сведок ВС1 пружала отпор, гурала га, међутим Дачо је оборио на земљу покидао одећу са ње и ту је силовао. Након тога су се поново вратили у ауто, затим је дошла и сведок ВС2 која је била уплакана расчупана као и тај други војник. Када су дошли у Милиће сведок ВС1

и Дачо су остали у Милићима док је сведок ВС2 и тај други војник се нису ту појавили. Тада је Дачо претећи рекао да иду његовој кући, да ништа не прича са његовим оцем, са његовом породицом, доласком у кућу затекли су његову мајку, оца, брата и Дачо им је рекао да је она из Арканове јединице да је дошла само да преспава и да ништа не питају. Његова мајка је наместила собу на спрату, те након извесног времена када су сви легли док је сведок ВС1 лежала и плакала у собу је ушао Дачо легао поред ње, поново је силовао, након тога отишао из собе и касније се поново вратио и на идентичан начин је силовао.

Силовање као облик је насртај на лично достојанство се заснива на заједничком члану 3 Женевске конвенције из `49. године која забрањује насртаје на лично достојанство нарочито увредљиво и понижавајуће поступање. Према ставу судске праксе радња оптуженог не мора директно угрожавати физичку и душевну добробит жртве, већ је довољно да жртви нанесу стварну патњу која потиче из понижавања и извржавања руглу, нити се захтева наношење трајне патње. Пракса Међународног кривичног суда за бившу Југославију такође у пресудама у предмету Алексовски - Параграф 56, пресуда претресног већа у предмету Кунарац и други - Параграф 504 говори управо о овоме. Критеријум за оцену да ли постоји насртај на лично достојанство постављен је у пресудама Међународног кривичног суда за бившу Југославију и садржан је у одговору на питање да ли понижење жртве изазива згражање сваке разумне осуде. То можемо видети у пресуди жалбеног већа у предмету Кунарац и други у Параграфу 162 као и пресуду претресног већа у предмету Алексовски - Параграф 56. Нема никакве дилеме по питању да свако силовање, а посебно оно које је почињено у ратним околностима изазива свачије згражање па и у конкретном случају овај критеријум је испуњен. *Actus reus* кривично дело силовање се састоји у сексуалној пенетрацији у било који телесни отвор жртве, пенисом или било којим предметом којим се починилац послужио без пристанка жртве, док је *mens rea* намера да се таква пенетрација постигне и свест да се догађа без пристанка жртве. Прави, битни елемент силовања је употреба силе или принуде или претња силом према жртви или трећој особи, али је судска пракса отишла и корак даље утврђујући као кључни елемент одсуство сагласности жртве без обзира којим средствима се изводи сексуална пенетрација, па се тако може бити и уз употребу изненађења, психолошког притиска, лажног представљања или дрогирања жртве. Пример - пресуда претресног већа Међународног кривичног суда за бившу Југославију у предмету Кунарац - Параграф 446 до 452. У нашем предмету сви набројани елементи произилазе из исказа ВС1 чији су наводи потврђени исказима других сведока, а нису ничим оповргнути. У питању да ли је силовањем истовремено престало мучење судска пракса је заузела афирмативни став. Према том ставу силовање по својој самој природи подразумева снажан бол и патњу како физичку тако и душевну, те стога код извршења овог кривичног дела неизбежно постоје елементи мучења, пример пресуда жалбеног већа у предмету Кунарац - Параграф 149 и 150 Међународног кривичног суда за бившу Југославију.

Сматрамо да конкретно у предмету, у нашем предмету дакле доказани елементи мучења, пре свега истичемо да колико год био снажан физички бол код нежељне сексуалне пенетрације праћење раздевичењем, исто тако ако не и више снажан је и душевни бол и патња због доживљеног понижења и тешког нарушавања људског достојанства које се не лечи никаквим медикаментима већ оставља последице заувек. Постојање ових елемената потврдила је најпре сведокиња ВС1, а њен исказ је у овом делу потврђен налазом и мишљењем вештака, а делимично и исказима других сведока.

Сматрамо да је у току главног претреса у целисти доказано да је управо оптужени особа који је силом и претњом извео ВС1, а потом над њом извршио силовање, да у том

погледу не постоји никаква дилема. Сви сведоци оптужбе су били у могућности да га опишу без најмање дилеме, један број га је идентификовао путем фото албума.

Даље, описали су га на који начин су сазнали његово име и надимак Дачо. У току поступка окривљени је потврдио да је то његов надимак. Даље потврда идентитета произилази из чињенице да је оштећена ВС1 након што је кривично дело пријављено одвезена на локацију где је препознала кућу оптуженог као и особу која је у месту Глогова из аутоматског наоружања лишио живота Салкић Мују, а затим и Шаћировић Мују, а након тога њу и ВС2 заробио и одвезао на непознату локацију у близину места Милићи где је силовао и током заробљавања држао у ропству у кући где ју је током ноћи више пута силовао, поготово што ову чињеницу наводи сведок ВС2 чији исказ је прочитан и у детаље описује околности предметног догађаја, дакле лишио живота Салкић Мују и још два лица.

Околности извршења кривичног дела описани су исказима сведока ВС1, ВС2 чији су искази сагласни у кључним деловима да је оптужени оштећену одвео у шуму и тражио да се скине, када је то одбила почео јој кидати мајицу иако је молила и плакала да то не чини. Подсећамо на праксу и став Међународног кривичног трибунала за Руанду где се на основу само изјаве оштећене у околностима ако је реч о исказу само једног сведока применило правило 96 Правилника о поступку и доказима Међународног кривичног суда за бившу Југославију и Међународног кривичног суда за Руанду, закључено је да се, да веће може темељити своје закључке само на једном исказу уколико је исказ релевантан и веродостојан. Нема значајних поступања ни у сведочењима у даљем поступку. Наиме, не сме се заборавити да је инкриминисани период на подручју Братунца био обележен екстремно дискриминаторским односима зараћених страна према оној другој, па тако и српске стране према становницима бошњачке националности који су били изложени најтежим кршењима људских права. Сви ови сведоци на свој начин описали су виђење и доживљавање радњи које се косе са нормама Међународног права и одредбама Кривичног закона СРЈ, а која су почињена на несумњив начин што је у поступку несумњиво доказано управо на начин како је то наведено у диспозитиву оптужнице.

Одбрана је током главног претреса настојала оспоравати веродостојност ових исказа кроз унакрсно испитивање указујући на одређена одступања и неконзистентно... У појединим деловима исказа сведока постоји мање одступања, било је међусобно...у односу на њих међусобно или у односу на исказе које су сведоци дали у фази истраге. Није тешко закључити зашто је то тако. Илустрације ради ако би свако од нас покушао се присети неког важног догађаја из прошлости попут рођења детета или сахране блиске особе, сви бисмо без потешкоћа сетили се својих емоција и кључних дешавања, али чак и тада имали бисмо озбиљних проблема око детаља, а прави проблем би настао тек када бисмо своја сећања покушали упоредити са сећањима других особа које су присуствовале истом догађају. Оно што желим да кажем је да немамо сви исту меморију и да немамо сви исту перцепцију догађаја и да оно што је за једну особу упечатљиво не мора оставити једнаке трагове и у памћењу друге особе. Дакле, у конкретном случају морамо узети у обзир не само проток времена од 25 година већ и интензитет и околности укупних дешавања, а посебно на животну доб и емоционалну незрелост сваког од сведока у инкриминисаном периоду. Због тога сматрамо да постојеће неконзистентности у исказима сведока нису таквог значаја да могу утицати на њихову веродостојност везано за одлучне чињенице и суд сведоцима оптужбе треба да поклати пуну веру по нашем дубоком убеђењу. Суд мора да има на уму такође последице које на пример силовање изазива у пострауматском периоду жртви, јер оно може да изазове осуду средине, излагање стида, срамоти, порузи, у том случају жртва је у страшној дилеми да ли овакву страхоту да прећути, да потисне у себе и покуша да излечи протоком времена

или да се обрати надлежним органима. Сведокиње ВС1 и ВС2 су скупиле храброст и после одређеног времена су одлучиле да овај страховит злочит без обзира на последице које могу имати у средини у којој живе, пријаве надлежним органима. На овај начин оне су те страхоте поново преживеле и тада и ВС1 овде у судници што се свако присутан могао уверити из њеног исказа понашања. Доживеле су секундарну инкримизацију и једино правда може њима да пружи какву такву сатисфакцију. У рукама овог суда је мач правде и могућност да исправе цивилизацијску неправду према овим жртвама.

Због мањих не поклапања у исказима отпада теорија о усаглашеном наступу сведока које наводно желе издејствовати неправедну осуду за оптуженог. Чињеницу да искази сведока негде у не великој мери делимично одступају један од другог потврђује да они говоре истину без икаквог претходног плана и договора и свако према свом сећању својој перцепцији и својој интелектуалној способности. Сматрамо да одбрана ничим није успела да умањи или обезвреди доказну снагу сведочења и материјалних доказа које је тужилаштво за ратне злочине Републике Србије овде извело. Искази сведока одбране базирани су искључиво на властитим закључцима, претпоставкама и предрасудама и стим не могу бити релеватне нити на било који начин да доведу у сумњу сведоке оптужбе.

Већина њих нема ни непосредних, ни посредних сазнања мислим на сведоке одбране, о догађају будући да у инкриминисаном периоду нису ни били присутни на лицу места, они чак нису могли ни да објасне ни какве су конкретне приче чули осим што су неуверљиво покушавали да дају алиби окривљеном упадајући све дубље у нелогичност, па чак и у неким случајевима и потврђујући наводе оптужбе.

Одбрана оптуженог се своди на следеће тврдње, да није починио кривично дело за које се терети, да није био на месту и у време његовог извршења и да је био на пункту односно положају, да би у току поступка одбрана покушавала да пребаци одговорност на нека друга лица. Сведок одбране је навео да оптужени није био присутан већ је читаво време био на пункту, колико је тако уопште нешто релевантно закључујем да се сведочење ових сведока о конкретном догађају своди на нагађање, колебање и претпоставку, па то нити је релевантно, нити у чему оповргава доказе оптужбе. Оваква одбрана је очигледно исконструисана. Такав закључак заснива се пре свега на јасном опису окривљеног од стране сведока који се поклапа са његовим исказом, као и анализом осталих доказа, његовог имена, надимка, изгледа, специфичних обележја на месту и време извршења кривичних дела, као и јасно описане радње извршења. Износећи своју одбрану сам окривљени потврдио је да је имао један или два дана одсуства када је могао да иде кући, тако да аргумент да није могао да буде у време извршења кривичног дела из тачке 1, 2 и 3 оптужнице не стоје. То је потврђено и самом чињеницом да је на слави 06. маја код сведока Срећковић Александра дакле присуствовао, дакле стриктно присуство јединица на положајима није било обавезно, јер је присуствовао тој слави. Сведоци одбране су пријатељи оптуженог, а ни они се не сећају да ли су 09. маја били са оптуженим или не. Сведок Миле Лаовић прецизно тврди да су постојала три пута ка Братунцу видљива на мапи, али и сеоски пут макадам којим се могло доћи до места на којима су извршена кривична дела која се стављају на терет окривљеном, кривично дело које се ставља на терет окривљеном.

Алиби да није могао са непуних 20 година да управља моторним возилом пошто нема дозволу такође не стоји, два сведока одбране су професионални возачи и пријатељи окривљеног па су на пример могли да га науче да вози, то што није имао дозволу не значи да није могао да вози аутомобил.

Што се тиче тачке 3 оптужнице исказ ВС1 опис куће од цигле, црепа, потом распоред просторија, укућана, родбинских односа, потврђују и сам окривљени и његова мајка, и он и мајка потврђују од чега је кућа сазидана, да има цреп и да је сазидана од

цигле и то се потпуно подудара са исказима ВС1. Сведоци Амор Машовић председник и члан комисије за нестала лица БиХ али и Неђо Петковић појаснили су да је потпуно могуће да стварно време смрти жртава не мора бити оно које је уписано у матичне књиге умрлих. Сведок Амор Машовић је недвосмислено описао да датум решења судова могу бити резултат запажања или процене родбине која је пријављивала своје ближње као нестале па да су често то временске ситуације када су чули да су убијени или када је њихова перцепција заснована на томе да су их тада последњи пут видели. То доказује и пракса више предмета пред овим судом који су неколико њих окончали осуђујућим пресудама.

Како се онда може веровати овој одбрани, дакле тужилаштво сматра да је ван сваке разумне сумње доказало да је оптужени користећи ратне околности и свој тадашњи положај грубо прекршио правила Међународног права и понашајући се потпуно безобзирно примењујући силу и претњу лишио живота цивиле Салкић Хусу, Салкић Незира, Салкић Омера, на подмукао начин пуцајући у њих из непосредне близине, па када је код Салкић Хусе који је давао знаке живота испала имајлија ножем га је преклао, а након кретања из аутобуса код места Глогова лишио живота Шаћировић Мују који је ишао иза своје супруге и малолетне деце, а потом силовао „ВС1“ држећи је против њене воље у ропству код своје куће и потом у току ноћи је више пута силовао, знајући да су цивили и припадници бошњачког народа да бу потпуно беспомоћни и да нема никаквог изгледа да му се одупру чиме, својим радњама су остварена сва битна обележја кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ у вези са чланом 22.

Да ли на страни оптуженог постоје олакшавајуће околности које се тичу његових личних, породичних прилика, једино његова старосна доб, односно чињеница да је био старији малолетник да је имао непуних 20 година, зато и нисам тражио односно нећу тражити максималну казну која по јачини повреде заштићеног добра и околности кривичног дела он свакако по оцени тужилаштва заслужује. Ми желимо да укажемо на постојање отежавајућих околности којих у овом предмету има много, јачина угрожавања и повреда заштићених добара. У конкретном случају ради се о кривичном делу које по самој својој природи представља једно од најтежих дела и то како у оквиру домаћег тако и међународног права, што се не може кумулативно ценити и као отежавајућа околност. Међутим мора се истаћи да су радње оптуженог биле усмерене на повреду интегритета и личног достојанства и то представља нарочито увредљиво и понижавајуће понашање наспрам жртве. Интензитет како физичких тако и психичких повреда које је оптужени нанео оштећеним члановима породице убијених, те континуирана патња коју су оштећене доживеле током инкриминисаног периода који траје све до данас, услед тешке трауме коју је претрпела, као и убиству оца и мужа пред очима деце и мајке, Максимовић је на суров начин убио Салкић Хусу, Салкић Назира, Салкић Омера, а потом Шаћировић Мују, а није успео да убије наду њихових најближих за правдом. Зато су они скупили храброст да дођу пред овај суд и да кажу истину о овом проблематичном догађају.

Што се тиче околности кривичног дела, оптужени је искористио ванредне то јест ратне околности за задовољење својих најнижих побуда, он је искористио потпуну беспомоћност својих жртава, њихову немогућност да му се супротставе на било који начин, недело је учинио и уз претњу ватреним оружјем.

Држање учиниоца после извршеног кривичног дела, оптужени никада никоме ни на који начин није изрекао кајање, нити жаљење због својих поступака, он то није учинио ни у току главног претреса нити једном речју, нити једним гестом, већ се напротив током сведочења сведокиња ВС1 у једном моменту подругљиво подсмехнуо и тиме сасвим ставио јасно до знања колико га дотиче патња његових жртава, тиме

показује колико поштује овај суд, иако му овај суд омогућује да се свим средствима брани, да износи аргументе у своју корист, на основу тога такву прилику и шансу није дао ни у једном моменту оштећеној, као ни својим жртвама.

Чињеница да је окривљеном био одузет снајпер, у једном догађају раније, јер је ошамарио полицајца у кафићу у Милићима, јасно показује нарав окривљеног и осећај да је у то време могао да учини било шта, да ошамари полицајца или да убије, силује припаднике другог народа. Урачунљивост Максимовић Далибора није доведена у питање, он је кривично дело учинио са директним умишљајем, био је свестан свог дела и хтео је његово извршење, зато тражим од судског већа да оптуженог огласи кривим и да му изрекне казну од 15 година затвора, при чему се нарочито, при чему да се нарочито цене све околности од утицаја на висину казне.

Поштовани суде реч правда асоцира жртве и породице, Максимовић злочинем на бол, али асоцира их и на наду да ће управо та правда бити задовољена, да ће онај који се усудио да угрози основне цивилизацијске вредности, а то је право на живот и право на лично достојанство, одговорати за то. Једино праведна пресуда може њих уверити и показати им бесмисленост ратовања, неопходност поштовања правила међународног хуманитарног права, онда када се ратови ипак воде. Они су пролазећи кроз овај поступак скупили храброст да истином одговоре на неправду и бол који им је нанет, погледају у очи човека који им је тај бол нанео, и на тај начин поново преживе све оне страшне тренутке када је ово кривично дело извршено. Због тога истичем да само истрајна посвећеност у тражењу кривичне одговорности за овакве и сличне радње, може спречити будуће злочине, и имати превентивни карактер, послаће јасну поруку и такозваним ратницима и њиховим жртвама да ни једни ни други неће бити заборављени. Максимовић Далибор је по нашем дубоком уверењу одговоран за кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 у вези са чланом 22 КЗ СРЈ, које му се ставља на терет. Верујем да ће у овом предмету правда бити задовољена. Хвала.

Председник већа: Хвала лепо.

Пуномоћник оштећених

Изволите.

Адвокат Марина Кљајић: Поштовано веће, као пуномоћник оштећених ја се у целости придружујем завршној речи тужиоца и сматрам да је кривично, да је оптужница која терети оптуженог у овом поступку доказана по свим тачкама. И ја се нећу враћати на разлоге које тужилац врло детаљно образложио, само ћу се осврнути на неке друге детаље, наиме кренућу од онога око чега смо фактички изгубили годину дана прибављајући податке из Босне и Херцеговине, статус оштећених. Шта су били општећени Салкићи, да ли су били борци или су били цивили.

Што се тиче оспоравања тог статуса, и довођења тога у питање интересантно је наравно због квалификације, ако су у питању ратни заробљеници било би нешто друго, а и са стране судске праксе јер иако је по нашем закону запрећена идентична казна и за ратни злочин против ратних заробљеника и цивилног становништва, ипак у тој некој граници одмеравања висине казне суд другачије реагује када има испред себе цивиле. Одбрана је овде указала да је такав статус био и у предмету „Овчара“ који је вођен овде, као и пред Хашким трибуналом, али шта ми у овом предмету имамо, ми имамо чињеницу да оптужница оружани сукоб квалификује као немеђународни, на припремном рочишту стране у поступку се саглашавају да је то та врста сукоба. Са друге стране

одбрана не оспорава ни примену заједничког члана 3 за све Женевске конвенције који јасно каже да не прави разлику, него каже ту спадају лица која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага друге стране. Другим речима, ко је заштићена категорија, свако лице које непосредно не предузима никаква борбена дејства. Са друге стране што се тиче немеђународног оружаног сукоба, он не познаје категорију ратног заробљеника, постоји изузетак који је овај суд применио у предмету „Овчара“, међутим да би се могло то правило применити да се у унутрашњем оружаном сукобу некеме призна статус ратног заробљеника Апелациони суд је у својој пресуди КЖ1.По2 1/10 дао врло детаљно образложење, рекао је може под два услова. Под број један, ако су се супротне стране споразумеле да се таквим лицима у поступку да статус ратног заробљеника, па детаљно образлаже како у свом поступку постоји документација ЈНА бројна из које је видљиво да стране признају такав статус и са друге стране оно што је нама овде одлучна чињеница, да постоји и психички однос оптуженог према оштећеном, да га доживљава као ратног заробљеника, баш у предмету „Овчара“ суд образлаже то становиште и каже сви оптужени као и сви сведоци перцепирају оштећене као ратне заробљенике, шта ми имамо у конкретном случају, имамо ли икакав доказ да постоји споразум страна у сукобу да се таквим лицима призна статус, немамо. Какав је психички однос оптуженог, он каже ја нисам био тамо. Како он може да га доживљава као ратног заробљеника, он се брани каже ја нисам био тамо.

Што се тиче пресуде Хашког трибунала ту је сукоб квалификован сасвим другачије, наиме ту се ради о нечему другом, ради се за стрељање заробљеника на Овчари, користи се, терети се по члану 3 Статута који фактички конзумира и 3 члан заједнички за све Женевске конвенције, тако да је повлачење паралеле са тим предметом једноставно овде ирелевантно, са друге стране требало би доказати ако хоћемо ратне заробљенике или ово код немеђународног или са друге стране упустити се у причу и доказивање постојања међународног оружаног сукоба, што би у конкретном случају било једноставно немогуће учинити јер један једини предмет пред овим судом где је ишло се на квалификацију постојања међународног сукоба била је „Тузланска колона“ али радило се о повлачењу ЈНА значи оружане формације неке друге силе, ми овде имамо оптуженог који је приправник, боже.... извињавам се, припадник оружане формације босанских Срба, према томе елемента иностраности нема, због тога сматрам да је квалификација која је постављена у оптужници једина могућа у овој конкретной ситуацији.

Е осврнула би се само на делове одбране која је управо указивала на документацију прибављену из Босне, у тој документацији неспорна је чињеница да постоје наводи појединих сведока да су неки од оштећених били у статусу припадника оружаних формација Армије БиХ. Међутим, то нема утицаја на овај поступак, то се радило у једном сасвим другом поступку у којем се није утврђивао чак ни њихов статус, а понајмање се утврђивала кривична одговорност било кога. Оно што је битно у том поступку се утврђивала чињеница да ли се неко лице може сматрати мртвим. За тај поступак је небитно да ли је неко изгубио живот као цивил или као припадник војске било које, породици је било потребно да то оствари због решавања неких других ствари. Зашто спомињу припадност некој формацији, статус борца, када то породице раде, морамо имати у виду чињеницу да не само у Босни, него у читавом региону и Босна и Србија и Хрватска, имају такво законодавство, то је опште позната прича да сви кукају како цивилне жртве рата немају адекватну заштиту. Наиме, при надлежности које цивилна жртва рата може да оствари од државе су неупоредиво мање од оних финансијских припадности које добијају породице бораца, тако да имамо ситуацију да породице врло често покушавају на тај начин да себи нешто обезбеде што апсолутно никаквог утицаја у овом конкретном случају не може да има.

Осврнула бих се на делове одбране, наиме одбрана своје искључење из читавих ових радњи темељи на причи није се могло проћи од Милића до Братунца, то нам говоре сви сведоци одбране, саборци оптуженог. Ово веће макар има јако добро искуство у предмету Горана Шиника, како изгледају искази сабораца, сви они тврде да је био на другој локацији као и у овом случају, а нико конкретно не може да се сети где је био на тај дан. Са друге стране како то изгледа да се није могло доћи, наиме сам оптужени износећи своју одбрану рекао је „могло је доле на Нову Касабу, Коњевић Поље, али тај пут је био пресечен негде тамо око Кравице, колико је моје сазнање било“, не каже пресечен сто посто, него колико је моје сазнање било. Супротно овим наводима имамо нашу оштећену ВС1 која лепо описује како је она кренула и говорила је куда су ишли, како су прошли и скренули у неки колски пут којим су дошли до шуме, међутим када се враћала она је испричала да се вратила аутобусом, да је аутобус зауставља, то је управо та релација која води према Братунцу. Наводи да је био, да из Братунца креће да долази на контролни пункт где је заустављају да је чак и скидају са једног контролног пункта па је један брачни пар касније превози.

Е сада што се тиче могућности кретања, нажалост нисмо имали прилику да тог сведока имамо овде у судници, али је његов исказ прочитан. То је сведок Јефто Млађеновић, као што је тужилац и рекао он је добио, наводећи делове његовог исказа, задатак да он сврати у пункт у Хранчи, да покупи човека и једну породицу и да их вози и он затим у свом наводи да је возило у којем је био човек са траком око главе, њега престигло, и наводи када су стигли у Нову Касабу, то је управо правац за који су нам сведоци тврдили да се не може ићи, то возило га је претекло, кренуло је испред њих и ишло је све до Милића и када су стигли до мотела у Милићима, ауто се одвојило на споредни пут са десне стране који води уз брдо, управо даје онај опис кретања као што су дале обе, ВС1 овде у судници, а као што смо и читали из исказа оштећене ВС2. Даље наводи да је дошао до Власенице, па му је наређено да иде у Тишће, па он описује тај пут којим је ишао. Ако имамо у виду како то изгледа на терену, ја морам већу указати на још једну ствар, ова локација је део некадашњег и садашњег магистралног пута који води од Соколца према Зворнику, према Србији. Ако имамо у виду опште познату чињеницу да већ у почетку априла руководство босанских Срба прелази на Пале, то је та жила куцавица која се читаво време рата, та саобраћајница одржавала проходном, која иде одозго са Пала преко Соколца, онда иде Власеница, Милићи, Нова Касаба, Коњевић Поље. У Коњевић Пољу постоји раскрсница, ако скренете десно ви идете преко Кравице, Хранче, Глогове до Братунца, а ако наставите право ви идете Дрињача, Зворник и улазите у Србију. Са друге стране интересантна је могућност проходности доласка до Братунца, управо пресуда суда Босне и Херцеговине против Најдана Млађеновића која је изведена овде као доказ, увид у њу. Наиме, у тој пресуди сведоци како оптужбе, тако и одбране говоре врло интересантне ствари, баш о питању могућности проласка, па они кажу да је већ почетком маја и то 03. маја пролазе војска и тенкови из правца Коњевић Поља према Братунцу, значи од те раскрснице се према Братунцу иде ако пролази војска и тенкови, може да прође припадник Војске Републике Српске без икаквих проблема.

Затим даље сведок оптужбе и сведок одбране, рецимо Шећан Салиховић, на страни 45, сведоци одбране Милан Момчиловић и Радован Млађеновић, говоре и о транспорту жена и деце до Тишћа, значи пребацују их из Братунца преко Коњевић Поља, преко Нове Касабе, Милића, Власенице према Тишћи управо то је исти онај пут, иста она релација о којој је говорио сведок Млађеновић Јефто у свом исказу, тако да прича да се није могло проћи тим путем је једноставно прича која је усмерена на избегавање кривичне одговорности и дата у том правцу, али је демантована исказима сведока јер и сведок Млађеновић како и ови у поступку који је вођен у Босни против другог Млађеновића, тако и оштећене ВС1 и ВС2, управо говоре о том путу и у повратку, а ако

обратите пажњу на исказ сведока ВС2 у једном детаљу она каже да је после повратка у Братунац, пар дана, поново у Братунцу видела оптуженог, што значи да је комуникација барем припадницима Војске Републике Српске била итекако позната, јер већу је опште позната чињеница да већ почетком априла сва та места почев од Зворника, Бијељине, Братунца, Милића и Власенице једноставно контролу над њима преузимају Срби и ту проблема са комуникацијом никако није било.

Осврнула би се још на указивање одбране на оштећену ВС1, зато што је она јако интресантна, њен кредибилитет је било потребно довести у питање зато што је она сведок који највише терети оптуженог. Наиме, то је особа која је непосредни сведок свих убистава, она је уједно и жртва силовања, међутим због времена које је провела са оптуженима, то је особа која најлакше може да га идентификује и најпрецизније говори о њему. Током поступка је одбрана управо и предложила да се ова пресуда Најдану Млађеновићу изведе као доказ, јер се у једном моменту поставило питање оптуженом знаш ли да је она, да је била сведок у предмету у Босни, да је сведочила и да је он ослобођен. Ја се морам осврнути на ту пресуду, у тој пресуди ми смо је извели као доказ, Најдан Млађеновић је оглашен кривим за неке ствари, за паљење куће Бошњака, између осталог куће која је власништво рођеног брата од наше ВС1, која се у ово пресуди помиње под својим пуним именом и презименом. У том предмету за сведочење управо наше ВС1 суд је у тачкама од 59 до 61 изричито навео да је упркос настојању одбране да дискредитује сведочење управо њено, њеном исказу поклатио веру. У истом предмету су да не буде забуне, да је ослобођен, јесте, Млађеновић је ослобођен по више тачака, он је ослобођен за паљење неких других кућа где на ту околност наша оштећена ВС1 уопште није сведочила, него је сведочила за нешто друго, а не за ове куће, тако да имамо и ослобађање по тачкама оптужнице за заточење бошњачких цивила где она сведочи и где суд управо њено сведочење у тачки 249 наводи да га уопште није теретила и каже она није чула да је он нешто командовао, значи њој суд поклања веру у том делу када доноси и ослобађајући део пресуде, а сведока којем није поклатио веру у тој пресуди суд јасно именује и каже Мушка Рамић. То је сведок који једини види нешто што нико други од сведока не види, а не види то нити чује ни наша ВС1 коју изричито наводи да није ништа чула, према томе управо ова пресуда доказује да је ВС1 кредибилан сведок која ће рећи оно што је видела, оно што је чула и оно што она зна, да је у случају када је сведочила пред судом у Босни, жена говори истину као што је говорила и овде. Наиме, овде имамо ситуацију да што се тиче силовања имамо само њен исказ, колега се осврнуо на праксу међународних трибунала третирања исказа само једног сведока и могућности заснивања пресуде на исказу једног сведока, међутим то није пракса која је страна нашем правосуђу и наше правосуђе управо каже да се може засновати пресуда и на исказу једног сведока, али тај исказ мора да задовољи одређене критеријуме, он мора да буде врло јасан, прецизан, детаљан, и поткрепљен и другим доказима макар и посредним. Ми овде имамо опис догађаја од стране наше оштећене ВС1 која врло јасно, детаљно и прецизно описује. Њен исказ је поткрепљен исказима и других сведока, куда су се кретали, сведок Млађеновић потврђује возач аутобуса који човек потврђује путању, као и ВС2, скретање са пута, и он то потврђује као што и обе оштећене у својим причама то наводе, долазак у кућу код оптуженог, распоред просторија, кога је затекла, како ти људи изгледају. То је, то су детаљи, то је толико околности да му мајка ради у угоститељству, да су била два брата, отприлике старост очуха, како човек изгледа нема бркове, нема браду, то су такви детаљи који не могу да се измисле, поготово не у мери да се поклопе. Потврдио је те наводе како оптужени, тако и његова мајка говори оштећена да је кућа била од блокова, сведоци одбране тврде каже не, била је малтерисана, на ваше питање од чега сте саградили кућу, мајка оптуженог сведочећи каже од блокова. Како је оштећена могла да зна да је кућа направљена од блокова, ако је није видела.

Са друге стране покушај обарања њеног кредибилитета било је управо та фамозна возачка дозвола, и може ли возити или не може возити. Сви ми знамо да је возачка дозвола једна формалност, а у рату када није проблем убити човека, узети возило и возити без дозволе, апсолутно ствар о којој не треба ни расправљати да ли је могућа да ли није, али питање је зашто ми уопште говоримо о томе када ВС1 у свом исказу на страни 36 јасно каже Дача није возио. Она каже Дача није возио. Према томе чему прича о возачкој дозволи. Прича да су тражени документи и да ли је био у Вуковару или није био у Вуковару, испитивање и сведока и његове мајке да ли је био, па није она рекла ја знам да је он био у Вуковару, ја имам доказ, него је жена рекла он ми је испричао. Јесте, у то време Вуковар 1992., је био јако интересантан, то је било велико ратиште и парадигма великих бораца је била они који су били на Вуковару. То је оно што је чула од оптуженог, она је само жена пренела његову причу, а могао је да јој исприча било шта. Њен исказ је врло јасан, врло прецизан и поткрепљен и другим доказима тако да што се тога тиче мислим да је из њеног исказа који је поткрепљен свим другим доказима јасно да жена говори истину и да се тај догађај везан за њу догодио управо на начин на који јесте. Са друге стране да је она све то доживела посредно нам говори и судски вештак Мандић, он је потврдио постојање реакције на причу о ратним дешавањима, али такође и потврдио увидом у медицинску документацију да она има трајну последицу свега тога, тај пострауматски поремећај је јако карактеристичан, малтене неизоставни пратилац жртва сексуалног насиља у оружаним сукобима.

Што се тиче ових других навода оптужнице везаних за убиства и датуме када су, не бих се на то освртала управо је колега више него довољно рекао на ту тему, чињеница да су сведоци говорили различито јесте, управо свако судско веће и ако посумња у јако уједначене интензивне исказе сведока, јер управо то указује на договор да се суду презентира одређени исказ, оно што је битно, битно је да сведоци потврђују суштину, време, место и начин страдања оштећених, а сада да ли је неко то видео из овог угла или оног, са мање или више детаља, али чињеница ко је људе и где лишио живота стоји нам као неспорна.

У овом поступку истакнут је имовинско правни захтев оштећене, што је ово једна врло специфична ситуација ради се о оштећеној која је жртва силовања и која сведочи под мерама заштите. Да свој имовинско правни захтев остварује у парници долазимо до другог проблема, а то је проблем откривања идентитета, јер парница најалост не познаје преношење мера заштите из кривичног поступка у тај поступак. Пред оштећеном је у овом поступку управо због одлуке суда да се не усвоји предлог за вештачење, зато желим да се осврнем и на вашу одлуку за одбијање оног налаза вештака, била једна врло непријатна ситуација јер знате са једне стране по ЗКП-у оштећена мора да прецизира свој имовинско правни захтев и да понуди доказ. На то је обавезује ЗКП, основ да она истакне имовинско правни захтев не може да буде за суд ниједна довољна њена реч ја трпим последице, то мора да буде став вештака, висина може да определи опет једино ако вештак каже умањење опште животне активности постоји у толиком проценту или не постоји, управо из тог разлога је и одрађено ово вештачење како би оштећена могла да испуни своју законску обавезу и поднесе суду један комплетиран имовинско правни захтев, тачно је да је захтев урађен приватно, а не онако како члан 117 ЗКП-а каже, међутим када се одлучује о имовинско правном захтеву у кривичном поступку то је један адхезиони поступак који се решава по правилима грађанског права, према томе и наш ЗПП познаје управо то, изричитом одредбом члана 261 странци је дозвољено да она сама приложи налаз вештака управо на оне околности које захтевају неко стручно знање са којима ни странка ни суд не располажу. У том циљу је одрађено вештачење и сматрам да није било са аспекта кривичног поступка неприхватљиво управо из разлога јер се ради о потврђивању нечега што се решава у једном адхезионом поступку, а са друге стране

апсолутно не утиче на утврђивање постојања одговорности или било чега што се тиче окривљеног и питања да ли он, да ли постоји или не постоји кривична одговорност.

Имовинско правни захтев је истакнут, на суду је да одлучи о томе само напомињем да је оштећена управо због тог свог статуса у веома неповољној ситуацији да се упусти у расправљање на парницу, јер судско веће је зна, то је жена у зрелим годинама и из саме документације се види када је возена на лице места после 20 и кусур година сама је рекла не желим да изађем из кола може ме неко препознати. Жена која не живи у Братунцу, која тамо није имала разлога да одлази, та траума коју носи 20 и кусур година, да она не жели да изађе бојећи се да је неко не препозна. То је особа која вам неће открити свој идентитет, и доћи да тај свој захтев остварује у парници, због тога је истакнут и у овом поступку, према томе као и тужилац предлажем суду да оптуженог огласите кривим и осудите по закону, а предлажем и да оштећеној досудите имовинско правни захтев.

Председник већа: Добро. Хвала. Нећемо на Вас као што рекох.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

главни претрес се одлаже, наставак изношења завршних речи се одређује за:

04.09. – 04. септембар 2019. године у 09,30 часова.

А пошто нисам код себе уписао овде судницу, погледајте доле, проверите.

Дакле 04. септембар 2019. године у 09,30 часова.

Што се присутнима саопштава уместо позива.

Завршне речи бранилац, па оптужени. То је то.

Довршено у 10,55.

Записничар

Председник већа-судија